

סביבה

שכונת אחיסמן בלוד.
ערים נטולות עירוניות
צילום: עופר וקנין

אסתר זנדברג

לא חוכמה

הסיסמה המנצחת בבחירות המוניציפליות
השנה תהיה "עיר חכמה". אז למה בונים
כאן עוד ועוד שכונות שינה גנריות?

לערער על קדימותה של האפליקציה ציה כמדד לאיכות חיים בעיר. הכל תלוי בכלים תכנוניים, אמר, "תכנון הוא הלב של העירוניות, חייבים לשנות את התכנון".

בישראל מרבים לדבר על עיר ראונית, "אבל בפועל מתכננים ובונים שכונות שינה גנריות שער ברות מעיר לעיר בשיטת קופי-פייסט, נטולות עירוניות שאין בהן רחוב חי, הכל מבוסס על הפרדת שימושים ורכב פרטי, הסביר אטיה את המובן מאליו שנעלם אולי מעיניהם של משיחי העיר החכמה. עירוניות היא המפתח לא רק לאיכות חיים אלא גם להתמודדות עם אתגר הצפיפות העומד לפתחה של ישראל ומצריך ארגון כלים חדש, אמר אטיה על רקע תצלומים של שכונות שינה ברחבי הארץ שצפיפותן נמוכה להכעיס חרף תחושת העומס שמעוררים מגדלי המגורים, ושום אפליקציה לא תהפוך אותן לעיר.

אם היתה נחוצה עוד עדות למבוי התכנוני הסתום שאליו מובילה החוכמה הטכנולוגית, הרי שבניין בית הספר פורטר שבו התקיים הכנס משלים את התמונה. רשימת הישגיו החכמים של המבנה מרשימה, והוא הראשון בישראל שזכה לדירוג הגבוה ביותר של התקן האמריקאי לבנייה ירוקה. אלא שעם כל הכבוד להישגים, וכפי שכבר נכתב כאן בעבר, הרי עצם ההחלטה להקים את הבניין החדש ומיקומו אינם מעידים על חכמה יתרה. רבים מבין הנוכחים בכנס חלקו שבחים למבנה — שהוא למעשה אי פרברי מחוץ לקמפוס, "שכונת שינה" מטאפורית, מבר דדת אפילו מספינת האם, האוניברסיטה, שגם היא במידה רבה שכונת שינה. הקמתו ומיקומו של הבניין, מנקר עיניים ככל שיהיה, עומדת בסתירה מביכה הן לדגל הסביבתי האקולוגי שבית הספר מניף, והן לחכמת התכנון שאטיה הצביע עליה כמדד לאיכות חיים בעיר. חכמה קודם, אחר כך טכנולוגיות מתקדמות.

הציבור מי אם לא הם אמורים לנהל כהלכה את העיר? זאת העי בודה שלהם. לציבור יש עבודה משלו. מעורבות הציבור היא במידה רבה פריבילגיה של השכונות המבוססות מבין תושבי העיר, אלה המשכילים והמקורשים, שקולם לא רק נשמע אלא משפיע, שיש להן פנאי לעסוק בדמוקרטיה, לשכור אנשי מקצוע שיסיעו להם בסוגיות תכנוניות או משפטיות. מי מבין תושבי העיר שלא מצויד בכל הנכסים הללו — לרבות מיומנות טכנולוגית — נותר מאחור בצד האילם של הקיטוב העירוני.

מעורבות הציבור היא פריבילגיה של השכונות המבוססות, שיש להן פנאי לעסוק בדמוקרטיה ולשכור אנשי מקצוע. מי שלא מצויד בנכסים הללו נותר מאחור

מאז שתל אביב הוכרזה כעיר החכמה בעולם בכנס בברצלונה ב-2014 — ולא כאן המקום לדון במה עבר בראש של מי שהעניקו לה את התואר — המונח עיר חכמה נהפך לחזות הכל ולמשאת נפש. אלא שהמשימה להפוך את ערינו לטובות יותר לבני אדם "לא קשור" רה לטכנולוגיה גבוהה. גם ברוזנים בגינה הציבורית הוא איכות חיים, וזה לוארטק. אם יש ברוזים בעיר, וזה עיר חכמה, הכריז עורך הדין איתן אטיה, מנכ"ל פורום ה-15 המאגד את הערים העצמאיות בישראל, קול בודד בכנס שהעו

אישי לפי מה שכל אחר צריך. אנחנו צריכים לדעת מי אתם ואיפה אתם גרים ומה מעניין אותכם כדי להציע לכם אירועים ופעילויות. בכל פעם אנחנו ממציאים את עצמנו מחדש, אז פילחנו את האוכלוסייה. בעלי כלבים, למשל. אנחנו עושים להם אירועים משותפים, לוקחים אותם יחד לסרטים. אם הלכתם פעמיים לתיאטרון, אנחנו נבין שאתם אוהבים תיאטרון ונפעל בהתאם." וזה לא הסוף. בחממת ההונק "הודיני" שהציגה את פיתוחיה בכנס מגדלים בימים אלה אפליקציה שתדווח לסוחרים ברחבי הערים איזה סוג אנשים עוברים ליד בני העסק שלהם כדי שיוכלו להיערך. כבר לא עיר ללא הפסקה, אלא עולם חדש מופלא.

מרכיב מפתח במתכון לעיר חכמה על פי מרב הדוברים בכנס היה שיתוף ציבור — "כי אתם יודעים טוב יותר מאתנו מה קורה בשכונה, בסביבה הקרובה". שיתוף ציבור הוא ללא ספק כלי דמוקרטי חשוב, במה להשמיע קול ולא רק לשים פתק בקלפי. אלא שבשנים האחרונות נתלות במוסד החשוב הזה תקוות גבוהות וגדולות מדי על מידותיו של "הציבור" שיהיה תרופת פלא לכשלי התכנון והניהול בעיר. הסיסמה "עיר חכמה היא עיר שיוודעת להפעיל את תושביה" עוררה הסכמה מקיר לקיר בין הדוברים בכנס לבין הנוכחים באולם, בהם המועמדים לראשי רשויות. אלא שנדמה שהטלת האחריות על הציבור עלולה להפוך בקלות להסרת האחריות מכתפיהם של נבחרי

ע רב הבחירות המוניציפליות באוקטובר הקרוב מסתמן שכרטיס הכניסה ללשכות ראשי הערים הוא כבר לא חתימה לעיר הוגנת לרווחת כל תושביה, להורדת מחירי הדירה, לצמצום פערים, לתחבורה ציבורית יעילה וורויה בכל ימות השבוע, למאבק לעצמאות מוניציפלית.

בבחירות השנה הסיסמה המנצחת תהיה "עיר חכמה". עיר דיגיטלית. עיר החדשנות, האפליקציות והפלטנטים. מי שלא יהיה שם לא יהיה קיים, אם ללמוד מהכנס "עיר חכמה — מיסימה לפעולה" שהתקיים בשבוע שעבר בבניין פורטר ללימודי הסביבה באוניברסיטת תל אביב. הכנס הוא יוזמה של עמותת "המכון הישראלי לערים חכמות" המסייעת לרשויות מקומיות ולגורמים רבים אחרים להדיח הפך "מסטרטגים לחכמים". בקרוב יפתח בית ספר לערים חכמות. הכנס נועד לדיסקרטורים ולמועמדים בבחירות לראשי עיריות והשתתפו בו מומחים בתחום מים כמו תכנון עירוני, חדשנות, תכנון מערכתי וסביבות דיגיטליות. ההרצאות והדיונים היו פוקחי עיניים והובילו למסקנה השמרנית אך הבתלי נמנעת שעוד לא נולדה האפליקציה שתייצר עיר על מהי עיר טובה אפשר להתווכח.

אם כלל ההרצאות בכנס פקחו עיניים, הרי המתכון לעיר חכמה שהציגה מנמ"רית עיריית תל אביב יפו, ליאורה שכטר, סיחרר ראשים עד צמרמורת. מלת הקסם בתצוגת התכלית היתה "דיגיטל" — מיום דיגיטלי של העירייה שאין לו אח ורע בכל העולם ושם לו למטרה לחזק את הקשר בין התושב לרשות ולספק מידע ושירותים חיוניים מקוונים ללא צורך לצאת מהבית. אלא שזאת רק ההתחלה. "האם זה רק מה שאנחנו יכולים להציע?" שאלה שכטר וענתה: "לא. אנחנו רוצים להשפיע יותר, לתת עוד ועוד שירותים, שירות